

Šejh Išrak Šehabuddin Suhravardi
Preveo i uvodni komentar napisao Hamza Halitović
Krik Simurga¹

UDK 141.336

Sažetak

U opusu Šejhul-išraka Šehabuddina Suhravardija, poslanica *Krik Simurga* (*Safir-i Simurg*) ima posebno mjesto po tome što je ona djelo koje od početka do kraja govori jedino o duhovnom putu i uzdizanju. Podijeljena je na dva dijela koji odgovaraju dvjema fazama napretka na duhovnom putu, početnoj i naprednoj. U ovoj poslanici Suhravardi izlaže neke od esencijalnih aspekata svoje misli, kakvo je učenje o *sakini* (duhovni smiraj), ali i mnoga epistemološka zapažanja.

Ključne riječi: Suhravardi, Safir-i Simurg, duhovni put, duhovne postaje, epistemologija.

¹ Prijevod urađen prema: *The Philosophical Allegories and Mystical Treatises*, Bibliotheca Iranica: Intellectual Traditions Series, English, Persian and Persian Edition. Uredio i preveo W. M. Thackston, Mazda Publishing, 2012.

Uvod

Suhravardijevo djelo *Krik Simurga* zaista ima posebno mjesto među svim njegovim djelima. Izdvaja se po tome što se u cijelosti odnosi na tesavvuf i duhovno putovanje, te što u njemu Suhravardi govori jezikom sufije, a ne jezikom filozofa.² Djelo je podijeljeno na uvod i dva dijela, prvi dio govori o počecima na duhovnom putu, to jest o stavovima koje treba usvojiti početnik te o stanjima kroz koja on prolazi, dok drugi dio govori o ciljevima duhovnog putovanja i o onome što čovjek na njemu ostvaruje. Na početku autor kaže da je poslanica opis uvjeta koje usvajaju *braća odvajanja – ihvan-i tadžrid*. *Tadžrid* u sufijskoj terminologiji označava praksu potpunog prekidanja veza sa svijetom i potpunog posvećivanja Bogu. Simurg, mitska ptica perzijske mitologije³, u ovoj poslanici predstavlja vrhunsko duhovno dostignuće koje je rezultat ove prakse ili, tačnije, vrhunsku svijest koju duhovni putnik, simboliziran pupavcem, dostiže poslije hiljadugodišnjeg putovanja prema planini Kaf⁴. U tom letu nastaje preobražaj: kad pupavac dostigne planinu Kaf, on postaje Simurg, nadilazeći potpuno prostor i vrijeme te sva druga ograničenja; on tad postaje lijek za sve, “leti bez pokreta i lebdi bez krila”. On se približava bez putovanja niz prostor. Sve boje su od njega, ali on nema boje. Njegovo gnijezdo je na istoku, ali zapad nije

lišen njega. Svi su zauzeti njime, a on je Slobodan od svakoga. Svi su ispunjeni njime, ali je on je prazan od svega. Sve znanje proizlazi iz njegovog krika. Čudesni muzički instrumenti izvode se iz njegovog glasa.

Može se reći da Suhravardi ovdje govori o *kutbijetu*, jedinstvenoj postaji u prijateljevanju s Bogom, koju, prema sufijskom učenju, mogu dostići samo oni naj sretniji. U nastavku poslanice Suhravardi razmatra etape duhovnog putovanja i to ne na način uobičajen u sufijskim krugovima, – a to je podjela putovanja na određena stanja i postaje, koje su uglavnom psihološke prirode, kroz koje duša treba proći da bi ostvarila potpunost – naime, njegova su obrazloženja apstraktnija. Prvi dio poslanice, koji govori o početku duhovnog puta, podijelio je na tri poglavlja, prvo poglavlje govori o superiornosti znanja koje se stječe na duhovnom putu, drugo o stanjima početnika i treće o *sakini*, to jest o istinskom miru koji je rezultat duhovnog putovanja.

Drugi dio je također podijeljen na tri poglavlja. Prvo govori o iščeznuću u Bogu, drugo o tome da je onaj koji ima više znanja također i savršeniji, dok treće poglavlje brani tezu da se istinska ljubav i užitak mogu osjetiti jedino u blizini Božijoj. Iako se u ovim poglavljima Suhravardi većinom bavi teorijskim, ona ipak nisu lišena praktičnih savjeta, koji se mogu naći posebno u prvom dijelu knjige.

² Na ovo se može prigovoriti da su sva njegova kraća djela, takozvane vizionarske poslanice, mističke po prirodi. Međutim, u nekima od njih, kakva je *Poslanica o Zapadnom izgnanstvu* ili *Zvuk Džibrilovih krila*, Suhravardi zalazi u osnovne koncepte svog filozofskog učenja, doduše koristeći se aluzijama više negoli filozofskim

diskursom, dok je tema ove poslanice od početka do kraja duhovno putovanje.

³ Pandan Simurgu u arapskoj mitologiji je Anka, dok ga u mitologiji evropskih naroda najčešće poredi s Fenksom.

⁴ Planina Kaf je mitska planina koja se nalazi u centru svijeta.

Krik Simurga

S Imenom Allaha, Milostivog, Samilosnog

S Njim je Moć i Snaga

Slava neka je Darovatelju života i Stvoritelju svega postojećeg, neka je blagoslov na vođe poslanstva i vjerovjesništva, posebno na posjednika velikog zakona (*šerijat*) koji je vođa puta najuzvišenijeg, Muhammeda Mustafu, neka ga Allah blagoslovi i podari mu mir.

Ovih nekoliko riječi napisane su o stanjima braće odvajanja (*ihvan-i tedžrid*). Taj opis je podijeljen na dva dijela, prvi je o počecima a drugi o ciljevima, a nazvan je *Krik Simurga* koji nema jezika. Neće škoditi da se prisjetimo putem uvoda o svojstvima ove ptice i o njenom mjestu boravka. Oni koji su prosvijetljeni pokazali su da svaki pupavac koji napusti svoje gnijezdo u proljeće i iščupa svoje perje kljunom te se zaputi ka planini Kaf, dostići će sjenku planine Kaf u vremenskom rasponu od hiljadu godina. *I uistinu, dan je kod Gospodara tvog kao hiljadu godina od onog što računate.* (Kur'an, 22:47) Ovih hiljadu godina su u kalendaru ljudi zbilje (*ehl-i hakikat*) kao jedna zraka sa istoka Božije svjetlosti. U toku ovog vremena pupavac postane Simurg čiji krik budi one koji spavaju.

Gnijezdo Simurga je na planini Kaf, njegov krik dostiže do svih, ali je malo onih koji ga čuju; svako je s njim, ali ih je većina bez njega.

*Ti si sa nama i ti sa nama nisi
Nisi vidljiv zato što duša ti si*

Zla koja se teturaju na rubovima vodene bolesti i atrofije liječe se njegovom sjenom, ona otklanja lepru i druga razna oboljenja.

Simurg leti bez pokreta i lebdi bez krila. On se bez putovanja približava kroz prostor. Sve boje su od njega, ali on nema boje. Njegovo gnijezdo je na istoku, ali zapad nije lišen njega. Svi su zauzeti njime, a on je slobodan od svakoga. Svi su ispunjeni njime, ali je on je prazan od svega. Sve znanje proizlazi iz njegova krika, čudesni muzički instrumenti izvode se iz njegovog glasa.

*Pošto Sulejmana nikad nisi vidio ti,
šta bi onda o jeziku ptica mogao znati?*

Njegova hrana je vatra i ko god zaveže njegovo pero na svoju desnu ruku i prođe kroz vatru, neće biti opečen. Jutarnji vjetar dolazi od njegovog daha, otuda zaljubljenici tajne svoga srca i najtanahnije tajne njemu kazuju. Ove riječi koje su ovdje zapisane samo su dašak od dahova koji dolaze od njega, ovo je mali iskaz njegova poziva.

Prvi dio ove poslanice je o počecima i podijeljen je na tri poglavlja: prvo je o nadmoćnosti ovoga znanja, drugo o onome što se pojavljuje početnicima i treće je o *sakini*.

Drugi dio je o ciljevima i podijeljen je na tri poglavlja: prvo je o iščeznuću, drugo je o premisi da je onaj koji ima više znanja također i savršeni i treće je o dokazivanju čovjekovog užitka s Istinitim Bogom.

DIO PRVI O POČECIMA

PRVO POGLAVLJE

O superiornosti ovog znanja nad svim drugim znanjima

Jasno je prosvijetljenima da prvenstvo jednog vida znanja nad drugima može počivati na nekoliko razloga. Prvo, to se može zasnivati na tome da je ono što je spoznato plemenitije; poput, naprimjer, superiornosti kovača zlata nad sedlarom, jer prvi radi sa zlatom, a drugi s vunom i drvetom. Drugi razlog je to što jedno znanje može imati jači logički dokaz od drugog oblika znanja. Treći razlog je to da se bavimo određenim vidom znanja jer je uzvišenije i djelotvornije od drugih.

Nadalje, svi se kriteriji superiornosti nalaze u ovom znanju u usporedbi s ostalim oblicima znanja. Glede *plemenitosti spoznatog*, očito je cilj tog znanja spoznaja Istinitog Boga, a on je previše uzvišen da bi bio uspoređivan s bilo kojom postojećom stvari. Glede *uspostave logičke argumentacije i potkrepljivanja dokazima*, očigledno je da je posmatranje važnije od argumentacije, a učitelji teologije (*kelam*) smatraju mogućim da Bog podari čovjeku neophodno znanje da bi on mogao spoznati Njegovo postojanje, svojstva i tako dalje. Pa ako je istina da takvo znanje mogu dostići neki ljudi, nema sumnje da je ono poželjnije od onog znanja koje zahtijeva teret zapažanja, trud rasuđivanja, juriše sumnje i zapletenost u dvojbe.

Jedan od sufija je upitan: “Šta je dokaz postojanja Stvoritelja?” On odgovori: “Za mene postoji zora umjesto lampe.” Drugi od njih reče: “Onaj ko traži Boga putem logičkih dokaza je kao onaj koji traži Sunce lampom.”

Učitelji vjerskih principa smatraju prihvaćenom istinom i jednoglasno se slažu da na budućem svijetu Allah, dž.š., može Svojim robovima stvoriti moć percepcije u njihovoj sposobnosti vida tako da Ga mogu vidjeti direktno. Razum, dokaz i lekcije nisu od interesa za ljude Istinitog. Na osnovu ovoga moguće je za Njega da stvori u srcu nešto poput ove percepcije tako da ga čovjek može vidjeti direktno na ovom svijetu bez ikakvog posredništva i dokaza. Zbog toga je hazreti Omer rekao: “Moje srce je vidjelo moga Gospodara.” A hazreti Alija je kazao: “Kad bi se zastor podigao, moje uvjerenje se ne bi povećalo.” Ovdje su tajne sakrivene koje nisu prigodne za ovu diskusiju.

Glede *važnosti*, nema sumnje da ništa nije važnije za čovjeka od najuzvišenije sreće. Zaista, u usporedbi s tim svi drugi ciljevi su manjkavi. A najviše sredstvo pristupa (toj sreći) je spoznajno znanje (*marifa*). Na osnovu svih stanovišta prihvaćeno je da je spoznaja blagorodnija od svih drugih vidova znanja. Džunejd je kazao: “Da sam znao da pod nebesima postoji vid znanja koje je plemenitije od onoga u koje tragatelji za spoznajom uranjaju, samo bih se njemu posvetio i trudio bih se svim sredstvima dok ga ne bih dostigao.”

DRUGO POGLAVLJE

O onome što se pojavljuje početnicima

Prva munja koja dolazi iz Božanskog Prisustva duhovima tragača (*ervah-i taleb*) su sijevanja i bljeskovi koji su svjetiljke koje bljesnu poput zore nad dušom duhovnog putnika. Njihov početak je kao iznenadna pojava munje koja dođe nenadano i brzo nestane. *On vam pokazuje munju da se uplašite i ponadate* (*Kur'an*, 13:12), a to je strah da će proći

i nada da će ostati. Sa drugog gledišta to je aluzija na “vrijeme” ljudima odvajanja (*ashab-i tadžrid*), jer sufije nazivaju ove bljeskove “vremenima”. Zbog ovoga jedan od njih je rekao: “Vrijeme je oštrije od mača” i rekli su “Vrijeme je mač koji siječe”. U Božijim riječima ima nekoliko aluzija na ovo: *Gotovo da bljesak munje Njegove oduzme vid* (*Kur'an*, 24:43). Vasiti⁵, upitan zašto su neki ljudi nemirni prilikom sema'a⁶, odgovori: “To je svjetlost koja se pojavi, a zatim nestane.” I dodao je ove stihove kao primjer:

*U srcu je misao došla i zastala
Prvo se pojavila, a zatim nestala
I imat će oni svoju opskrbu u njemu, jutrom i navečer
(Kur'an, 19:62)*

Ovi bljeskovi se ne javljaju u svim vremenima, jer postoje razdoblja u kojima potpuno prestanu. Ali što se više povećavaju asketske prakse (*rijazat*), to se više ovi bljeskovi javljaju, dok čovjek ne dostigne stanje u kojem se prisjeća nečega od prilika drugog svijeta u svemu što vidi. Odjednom ovi bljeskovi postanu uzastopni, a kao posljedica toga udovi se mogu početi tresti. Božiji Poslanik je u vezi s ovim stanjem izrekao jedan od poznatih iskaza: “Vaš Gospodar daje dahove Svoje milosti u danima vašeg vremena, zato se izložite njima!”

Kad onoga koji upražnjava asketske discipline obuzme malaksalost, da bi se vratio u pređašnje stanje, on traži podršku putem suptilnog razmišljanja i čistog prisjećanja (*fikr-i latif ve zikr-i halis*) protiv nečistoće tjelesnih poriva. Također, ponekad je moguće da neko ko ne upražnjava asketske discipline osjeti ovo stanje, iako ga nije svjestan. U prazničnim danima kad se ljudi sakupe na otvorenim mjestima, pa se čuje veliki žamor, zvuci i glasni povici, a zvuk cimbala i truba prevlada, ako je čovjek pametan, zdrave prirode i prisjeća se svetih stanja (*ahval-i kudsi*), odjednom će osjetiti ovo stanje i iskusit će ih veoma prijatnim. Također, u ratu, kad se ljudi sudare, ratnici uzvikuju, konji ržu, bubnjevi biju, a bitka dostigne vrhunac s jurišanjem ljudi i ukrštanjem sablji, ako je čovjekov um nepomućen, čak iako nije upražnjavao asketsku praksu, on će iskusiti nešto od ovog stanja, pod uvjetom da se u tom trenutku prisjeća svetih stanja i da se sjeća duša preminulih i vizije Božije moći i postaja stanovnika nebesa.

Također, ako čovjek jaše konja koji galopira tjerajući ga da ide sve brže te zamisli da izlazi iz tijela ostavljajući ga na mjestu, bivajući ispunjen strahopoštovanjem ako zamisli kako ide, kako hita ka prisustvu Samoopstojećeg i kako se kreće kroz redove svetih bića, u takvom stanju će se također pojaviti slično osjećanje, iako on nije upućen u asketske prakse.

Ovdje su tajne koje danas malo ko razumije. Kad se ovi bljeskovi pojave u čovjeku i njihovo djelovanje dopre do mozga, može se dogoditi da vena u mozgu, ramenu ili na leđima počne pulsirati, ali takvo stanje je istovremeno veoma prijatno. Čovjek se može pomoći sema'om i taj užitek će postati još jači, ipak sve je ovo prva postaja.

TREĆE POGLAVLJE

O sakini

Onda kad svjetlosti tajne dostignu granicu i ne prođu brzo, već ostanu dugo, to se naziva *sakina*, zadovoljstvo koje je savršenije od zadovoljstva tokom drugih

⁵ Ebu Bekr Vasiti jedan je od najznačajnijih učitelja tesavvufa u prvim generacijama.

⁶ Sufijski ples.

bljeskova. Kad se čovjek iz sakine vrati uobičajenom stanju, on tad osjeća veliko žaljenje što se rastao od nje, o čemu je jedan od iskrenih (*salihin*) rekao:

*O laboru blizine, kakve te ljepote ukrašavaju,
Oni što se spustiše u tebe za prisnost znaju,
Oni koji su se približili kakav to užitak imaju?
Dato im je da svetost sa tvoga izvora ispijaju.*

Sakina je spomenuta mnogo puta u Časnom Kur'anu: *Tad je spustio Allah smirenost Svoju (Kur'an, 9:40)*. A na drugom mjestu Uzvišeni je rekao: *On je Taj koji je spustio smirenost (el-sakine) u srca vjernika, da bi dodali vjerovanje uz vjerovanje svoje (Kur'an, 48:4)*. Onaj ko ima *sakinu* može čitati misli ljudi i također poznaje nevidljive stvari, a njegova pronicljivost je usavršena. Mustafa, a.s., govorio je o ovome kad je rekao: "Čuvajte se pronicljivosti vjernika, jer on gleda Allahovim nurom." U vezi s hazreti Omerom Božiji Poslanik je rekao: "Zaista *sakina* govori Omerovim jezikom." On, s.a.v.a., također je kazao: "U mom ummetu postoje oni koji govore (*mutekellimun*) i oni koji prenose (*muhaddisun*), a Omer je jedan od njih." Onaj kome je data *sakina* čuje veoma suptilne pozive iz visokog Dženneta, a obraćanja duhovnosti dostižu do njega i on je u miru, kao što je spomenuto u Božijoj Objavi: *One koji vjeruju i čija se srca, kad se Allah spomene, smiruju (Kur'an, 13:28)*.

On osvjedočava oblike izvrsne čistoće i suptilnosti putem njegove privrženosti nebeskim postajama. Ovo je srednje stanje od stanja kroz koja prolaze ljudi koji su predani ljubavi. U stanju između jave i sna on čuje strašne glasove i čudne uzvike, a u nespvesnom stanju *sakine* on vidi veliku svjetlost. Veličina užitka u čovjeka tada postaje tako velika da on postaje iznuren. Ovakvi događaji se dešavaju onima koji tragaju za Istinom, a ne onima koji su zatvorili svoje oči u osami i dozvolili da njihova mašta poleti. Kada bi ti ljudi ugledali bilo šta od svjetlosti iskrenih (*sadikan*), osjetili bi veliko žaljenje. *Tada će oni nevaljali biti gubitnici (Kur'an, 40:78)*.

DIO DRUGI O CILJEVIMA

PRVO POGLAVLJE

O iščeznuću

Već spomenuta *sakina* takva je da ako čovjek želi ostaviti sebe, on to ne može lahko učiniti. Međutim, on se može razviti do tačke da napusti svoj fizički oblik kad god poželi da ode u svijet Božanske Veličine (*alem kibrija*), gdje njegovo uzdignuće dostiže najviše horizonte. Ovaj čovjek može činiti šta god poželi. Kad god pogleda u svoju bit, on osjeća užitak, jer vidi svjetlost Božiju kako isijava na njega. Ali ova postaja je i dalje nepotpuna. Kad ode dalje, on nadilazi i ovu razine. On postaje takav da ne misli na svoju bit i njegova svijest o sebi biva potrana. Ovo se naziva velikim iščeznućem (*fena-i ekber*). Kad čovjek zaboravi na sebe i zaboravi svoj zaborav, to se naziva iščeznućem u iščeznuću (*fena dar fena*). Sve dok čovjek osjeća užitak u svojoj spoznaji (*marifa*), on je još nesavršen, a to nesavršenstvo se računa kao dio skrivenoga širka.

On dostiže svoj cilj jedino kad se spoznaja izgubi u objektu spoznaje, jer ko god uživa u činu spoznaje kao i u objektu spoznaje, radi se o dva objekta. On je sam sa Spoznatim kad ostavi spoznaju radi objekta spoznaje. Kad se posljednji tragovi stvarne prirode istroše, dolazi do *brisanja*, to je postaja: *Sve što je na Zemlji prolazno je, a Lice Gospodara tvog Veličanstvenoga i Plemenitoga ostaje* (*Kur'an*, 55:26-27). Jedan od ostvarenih (*muhakkikin*) je rekao da je izgovaranje: *nema boga osim Allaha* (*la ilabe illallah*) tevhid masa (*arvam*), dok je: *nema njega osim Njega* (*la hu ve la Hu*) tevhid odabranih. Ali je on bio neoprezan u svojoj klasifikaciji, jer postoji pet stepena tevhida:

1. Prvi je *nema boga osim Allaha* (*la ilabe illallah*), tevhid mase, a to je da se negira božanstvenost svemu osim Jednom Bogu. Takvi ljudi su najbrojniji.
2. Iznad ove skupine nalazi se druga skupina koja je, u usporedbi s prvom, odabrana, iako u usporedbi sa skupinom koja je iznad njih, i takvih ima mnogo. Njihov tevhid je *nema njega osim Njega* (*la hu illa Hu*) koji je uzvišeniji od prvoga. Ova skupina je uzvišenija jer prva skupina negira božanstvenost bilo čemu drugom osim Bogu, dok druga skupina ne zastaje kod negiranja da ono što je drugo pokraj Boga nije Bog, već negira svaki objektivni identitet u odnosu na identitet Boga i govori da onstvo (*huvvijet*) pripada samo Njemu, niko se drugi ne može nazvati "on" jer sve-onstvo dolazi od Njega. Tako da je apsolutno onstvo Njegovo.
3. Iznad njih je treća skupina čiji tevhid je u riječima *nema tebe osim Tebe* (*la ente illa ente*). Ovo skupina je uzvišenija od one koja govori "On" za Boga. "On" se odnosi na treće lice i s tim, u drugom licu, oni potvrđuju svoje postojanje, dok pod onstvom podrazumijevaju Božije prisustvo.
4. Ipak i iznad ove skupine postoji viši stepen. Oni kažu da kad se nekom obratimo sa "ti", taj se neko odvaja od identiteta govornikovog sepstva i na taj način se uspostavlja dualnost, a dualnost je daleko od svijeta Jedinstva. Ovi ljudi su izgubili sebe ili se smatraju izgubljenim u Bogu, pa stoga govore: *nema mene osim Mene* (*la ene illa ene*).
5. Najvještiji izraz od svih je da su "tvoj-stvo", "ja-stvo" i "onstvo" izrazi koji su suvišni za Bit Samoopstojećeg (*Zat-i Kajjum*). Oni su potopili sva tri izraza u more iščeznuća. Oni su uništili izraze i iskorijenili opise. *Sve će, osim Njega, propasti* (*Kur'an*, 28:88). Postaja ovih ljudi je najuzvišenija. Sve dok čovjek održava vezu sa svijetom ljudskosti (*nasut*), on ne može dostići carstvo božanstvenosti (*lahut*) iznad kojeg ne postoji postaja, jer ono nema kraja. Jednom su upitali pobožnjaka: "Šta je sufizam?", na šta je on odgovorio: "Njegov početak je Bog, a njegov kraj je beskrajan."

DRUGO POGLAVLJE

O tome da je savršeniji onaj koji je učeniji

Postoji poznata izreka Božijeg Poslanika, s.a.v.a.: "Allah nikad nije uzео nezalicu prijatelja." Posjedniku velikog zakona, uprkos njegovoj savršenosti, bilo je naređeno: *Reci: "Gospodaru, znanje mi povećaj"* (*Kur'an*, 20:114). Jedna od njegovih blagoslovljenih izreka je: "Neka ne svane dan u kojem se znanje neće povećati." Kad je stanje Božijeg Poslanika, s.a.v.a., bilo ovakvo, kakvo bi onda trebalo da bude stanje ostalih? Nije neophodno da znanje koje se otkriva spoznavajući (*arif*) u sebe uključuje stvari poput razvoda, trgovine, poreza ili transakcija, jer to je vanjsko znanje. Ovo znanje se odnosi na otkrivanje uvjeta Samoopstojanja, Božije Moći i Zaštite i na poznavanje uređenja postojećeg poretka, melekskih područja i skrivenih tajni nebesa i Zemlje, kao što je

On rekao: *Reci: "Objavljuje ih Onaj kome su poznate tajne nebesa i Zemlje"* (Kur'an, 25:6). A ako se spozna tajna sudbine (*kader*), onda je njezino otkrivanje zabranjeno, kako je došlo u poslaničkom izrijeku: "Sudbina je Božija tajna, stoga je ne otkrivajte." Ljudi zbilje (*ehl-i hakikat*) su saglasni da je otkrivanje tajne sudbine nevjerstvo. Dalje, nije sve što obuhvata znanje ostvarenih (*muhakkikin*) izraženo kod njih, da ljudi to ne bi uzeli za svoju praksu, a ljepota moći jedinstva daleko je iznad toga da svako može zalaziti u nju ili da bude cilj svakog tragača. *A malo je robova Mojih zahvalnih* (Kur'an, 34:13). U prirodi čovjeka i pored svih brojnih organa postoji samo jedna tačka koja je dostojna božanstvenosti. *A u njemu samo jednu kuću muslimansku našosmo* (Kur'an, 51:36). S obzirom na to da je ovo slučaj s konstitucijom ljudskog tijela sa svim svojim sposobnostima, udovima i sastavnim dijelovima, onda je također samo jedan čovjek spreman za napredovanje u određenom naseljenom mjestu. Zato je bolje da određene riječi ne budu izgovorene.

Napisao sam sljedeće stihove:

*U čošku ruševine mnogi ljudi sjedaju
Oni tajne sa ploče postojanja čitaju
Pokraj jabuka i narandži⁷ pod ovim sferama
Stvari čudesne znaju dok magarce tjeraju⁸*

Pronicljiv čovjek (*sahib-i nazar*) mora stalno ispitivati čudne pojave i zbilje i izraziti samo ono što je dostojno njegova uma.⁹ Husejn ibn Mensur el-Halladž je rekao: "Ljubav između dvije osobe postane čvrsta onda kad nijedna tajna ne ostane sakrivena između njih." Stoga, kad ljubav dostigne potpunost, tajne sakrivenih i tajanstvenih znanja nisu više zakrivene. S obzirom na to da potpuno savršenstvo za čovjeka znači to da on dostigne sličnost s Bogom Uzvišenim, te da je znanje jedno od Božjih svojstava Njegovo savršenstvo, onda je neznanje velika manjkavost u čovjeku. Stoga nužno slijedi da što čovjek više poznaje zbilje, to je njegovo postojanje plemenitije, jer je neznanje uvijek sramota.

TREĆE POGLAVLJE

O potvrđivanju čovjekova užitka i ljubavi prema Bogu

Teolozi racionalističke spekulacije (*mutekellimun*) i sve skupine onih koji su bave principima islamskog prava (*ehl-i usul*) drže da nije ispravno da čovjek voli Boga, jer je ljubav izraz za naklonost duše onome što je njezina vrsta, a Bog je daleko od toga da bude sličan bilo čemu stvorenom. Radije, ljubav neka se iskazuje u čovjekovoj pokornosti Bogu.

Ljudi spoznaje pak smatraju da je čovjekova ljubav, ali i istinski užitek, moguća samo s Bogom, za šta, smatraju oni, sličnost nije važna, jer čovjek može voljeti boju ili oblik koji ne posjeduje biće. Ljubav prema Bogu nema nikakve veze sa životinjskim sposobnostima, već sa tačkom božanstvenosti, koja je centar Božije tajne u čovjeku. Ljubav je povezana s intuitivnim iskustvom (*zevk*). Ljubav je u tome da jedna bit uživa u zamišljanju prisustva druge biti, u čemu njihova sličnost ne igra ulogu.

Aşk je izraz za ljubav koja je premašila svoje granice, ali ljubav i čežnja ne opstaju kad se dostigne željeni objekt. Tako da svaki onaj koji žudi posjeduje nešto što je dostigao i nešto što nije dostigao, jer da je dostigao cjelinu ljepote voljenog, on više

⁷ Jabuke i narandže (*šatur-gurba*) su primjer za stvari koji su različite ili suprotstavljene, kao naprimjer kad se kod nas koristi usporedba "dan i noć".

⁸ Tjeranje magaraca se najvjerojatnije odnosi na savlađivanje poriva stvorene prirode.

⁹ To jest, ono što je u mogućnosti shvatiti.

ne bi osjećao žudnju. Ako nije dostigao niti spoznao bilo šta, njegova se želja ne bi ni pobudila. Zato, svaki onaj koji žudi nešto je dostigao i nešto nije dostigao, u žudnji postoji nedostatak jer zahtijeva nedostizanje.

Kad je riječ o govoru koji potvrđuje užitak (*lezzet*), treba znati da je *užitak* izraz za savršeno dostizanje nečega i za znanje o tome dostizanju. Ako je nešto dostignuto a onaj koji je to dostignuo nije svjestan toga dostignuća, to onda nije savršenstvo. Kad oko dostigne svoje savršenstvo, dostiže užitak od ljepota koje posmatra. Čulo sluha također postiže užitak u slušanju prijatnih zvukova, čulo mirisa u mirisanju prijatnih mirisa. Ovo se odnosi na sva čula. Racionalna duša dostiže savršenstvo u spoznaji Boga i razumijevanju zbilja. Kad duša dostigne tu spoznaju, njezina najveća potpunost je gledanje u svanuće Božije Svjetlosti. Ona se uobličuje putem savršenstva Božije Moći tako da njezin užitak postaje sve veći što je njena percepcija plemenitija. Najplemenitiji posmatrač je ljudska duša, a Bog je najveći od svega što se može spoznati, zato je u toj spoznaji ljudski užitak najsavršeniji i najveći. Međutim, impotentan čovjek je nesvjestan užitka spolnog odnosa iako je čuo da drugi ljudi u njemu uživaju. Lijepo je rekao jedan šejh: "Onaj koji kušao nije, taj ni saznao nije."

Ove riječi su dokaz užitka i ljubavi, rečeno je da su sufije u vrijeme Džunejda bile oklevetane. Gulam Halil¹⁰ zajedno sa skupinom teologa (*mutekellimun*) oklevetali su braću izdvajanja i izdali su fetvu da su oni otpadnici i nevjernici, krivotvoreći dokumente i iznoseći lažne svjedoke. Džunejd se nije mijesao u ove procese. Predvodnik srca Ebu Husejn en-Nuri, Kattani i Zakkak, zajedno sa grupom velikana, pozvani su da se pojave na suđenju. Pouzdanim lancem prenosilaca je preneseno da kad se dželat spremio da izvrši smrtnu presudu, Ebu Husejn Nuri je pohitao k njemu da bude prvi koji će umrijeti. Kad je upitan zašto je to učinio, odgovorio je: "Htio sam podariti svojoj braći ove posljednje trenutke života koji su meni preostali." Ove riječi su prenesene Halifi i to je bio dovoljan povod da svi budu oslobođeni. Prije tog događaja je i Zun-nun el-Misri bio oklevetan, ali ga je Allah, dž.š., izbavio.

Zaključak

Ono što se može podijeliti ne može u pravom smislu znati ono što je nedjeljivo, jer će onda i sam čin spoznaje biti djeljiv, a ako je on djeljiv, a onda slijedi da i sama spoznata stvar mora biti djeljiva. Mensur Halladž je rekao: "Sufija ne prihvata ništa i nije prihvaćen od ničega, on se ne može razdijeliti i podijeliti." U trenucima kad je bio razapet, rekao je: "Cilj zaljubljenog je da bude sam u jedinstvu s Jedinim."

Oni koji žele otkloniti paučinu moraju izvaditi kandže devetnaest grabljivica iz sebe, od kojih su pet od vidljivih ptica i pet od nevidljivih¹¹. Dvije od njih su brzi letači koji su vidljivi pri svome pokretu, a sedam od njih se kreću toliko sporo da je njihov pokret nevidljiv. Teško je odstraniti sve ove ptice od sebe, jer onda kad čovjek želi da poleti, i one polete i ispriječe se pred njim. Od svih letaća najteže je istjerati one koji su skriveni. Postoji također ostrvo u sredini, između njih, na kojem žive ptice tankih nogu. Kad god čovjek napreduje, one ispruže svoje noge i obaviju ih oko njegovoga vrata da ga spriječe od napredovanja da ne bi dosegao do vode života.

Čuo sam da ako se čovjek popne na Nuhovu barku i u ruke uzme Musaov štap, bit će izbavljen.

¹⁰ Gulam Halil bio je jedan od hanbelijskih fakiha i poznatihasketa koji je živio u Bagdadu u vremenu Džunejdovom.

¹¹ Najvjerovatnije se odnosi na unutarnja i spoljašnja čula.

Abstract

The Calling of the Simurgh

Shaikh al-Ishraq Shahab al-Din Suhrawardi
Translation and introductory comment by Hamza Halitović

In the opus of Sheikh al-Ishraq Shihab al-din Suhrawardi, the treatise "The Calling of the Simurgh" (*Safir-i Simurg*) has a special place in that it is a work that, from beginning to end, speaks only of the spiritual path and ascension. It is divided into two parts, corresponding to the two phases of progress on the spiritual path, the initial and the advanced. In this work, Suhrawardi presents some of the essential aspects of his thought, such as the teaching of *sakina* as well as his many epistemological observations.

Keywords: Suhrawardi, *Safir-i Simurg*, spiritual path, spiritual stations, epistemology.